

Fragment uit Frank Landsbergen, *Het dikke alfabetboek*, Lannoo, 2021. Dit fragment mag uitsluitend gebruikt worden voor educatieve doeleinden en mag niet verder worden verspreid.

De hiërogliefen

Van **Napoleon** heb je waarschijnlijk wel eens gehoord. Hij was een beroemde Franse keizer die tweehonderd jaar geleden leefde. Met zijn legers veroverde hij grote delen van Europa, ook de stukken land die we nu België en Nederland noemen!

Egyptomanie

Voordat Napoleon keizer werd, voerde hij ook oorlog in Egypte. Daarvoor nam hij natuurlijk soldaten mee, maar ook een aantal kunstenaars en wetenschappers, die de piramides en andere overblijfselen van het **oude Egypte** in kaart brachten. Die namen (of misschien is *roofden* een beter woord) allerlei prachtige voorwerpen mee naar huis, zoals sfinxen en sarcofagen met mummies erin. Het oude Egypte raakte daardoor helemaal in de mode: mensen versierden huizen, bruggen, fontein en zelfs hun graven in **Egyptische stijl**. Ze smulden van spannende verhalen over mummies. Sommige mensen gingen zelfs een tulband dragen!

FARAO

TULBAND

MUMMIE

Een van de kunstenaars die met Napoleon meeging naar Egypte, was Nicolas Jacques Conté: de uitvinder van het potlood.

Onleesbare tekens

Op de voorwerpen die de Fransen mee naar huis brachten, stonden oude, wonderlijke tekens: de **hiërogliefen**. Dat waren tekens van lang geleden, gebruikt vanaf ongeveer 3000 voor Christus tot het begin van de jaartelling. Niemand kon de hiërogliefen meer lezen, ook de Egyptenaren zelf niet. Tot een Frans jongetje van elf besloot dat hij degene zou worden die de tekens ging ontcijferen. Zijn naam was **Jean-François Champollion**.

Wil je, net als Champollion, ook de eerste zijn om een onbekend schrift te ontcijferen? Geen zorgen: er zijn er nog meer dan genoeg. Ga daarvoor naar bladzijde 150.

De Steen van Rosetta

Champollion gebruikte voor het ontcijferen van de hiërogliefen een oude steen die kort daarvoor in Egypte was opgegraven: de **Steen van Rosetta**. Dat is een heel beroemde steen die je nu nog in Londen in het museum kunt zien. Op die steen stond dezelfde tekst drie keer: één keer in het **Grieks**, één keer in **hiërogliefen**, en één keer in een versimpelde versie van de hiërogliefen, het **demotisch**. Omdat Champollion het Grieks kende, kon hij de andere twee schriften ontcijferen.

Dat ontcijferen was geen gemakkelijke klus. Veel mensen in die tijd dachten dat de hiërogliefen symbooltjes waren: een tekening van een zon betekende 'zon' en een tekening van een oog betekende 'oog', of misschien 'zien'. Toch lukte het op die manier niemand de **hiërogliefen** te ontcijferen.

Maar denk nog eens aan het spijkerschrift uit het vorige hoofdstuk. Dat begon inderdaad met symbooltjes: een plaatje van water betekende ook 'water', en een plaatje van een huis betekende 'huis'. Maar omdat het Soemerische woord voor water, *a*, hetzelfde klonk als dat voor 'in', begonnen ze het water-tekentje ook te gebruiken voor het woord 'in'. De tekens gingen zo meer en meer een **klank** voorstellen, los van wat het teken voorstelde. **Champollion** dacht dat dit bij de hiërogliefen ook wel eens zo zou kunnen zijn. Hij had gelijk en het lukte hem na twintig jaar om de hiërogliefen te ontcijferen.

Hiëroglief is een oud Grieks woord en betekent 'heilige groef'.

Wat was het demotisch?

De oude Egyptenaren hadden heus niet altijd zin om al die moeilijke hiërogliefen heel netjes op te schrijven. Al snel ontstond er dan ook een simpelere versie van. Dat noemen we het **hiëratisch**. Hiërogliefen en hiëratisch bestonden lange tijd naast elkaar: hiërogliefen voor de serieuze zaken als voor inscripties in tempels, en hiëratisch voor huis-tuin-en-keukengebruik met pen en papyrus. Het **demotisch** is weer de opvolger van het hiëratisch en had net als het hiëratisch simpelere tekentjes dan de hiërogliefen.

